

O B R O N A N A R O D O W A

mgr Ewa KOŚCIELNIAK¹

*„Z terroryzmem to tak, jak z medycyną naturalną –
choć potępiana to wciąż stosowana
z coraz lepszym skutkiem”.*
prof. dr hab. Ryszard Jakubczak

ISTOTA, TEORIA, PRZYKŁADY I UCZESTNICY DZIAŁAŃ ASYMETRYCZNYCH

Słowa kluczowe: *hybrydowość, asymetria, walka, bezpieczeństwo, nowe wojny*

STRESZCZENIE

Autorka, w tym artykule, chce wskazać na istotne aspekty dotyczące hybrydyzacji współczesnych wojen i walki asymetrycznej. Te definicje wydają się być nowe, jednak znajdują one swoje miejsce w historii. Konsekwencje jakie niosą za sobą współczesne wojny sprawiają, że musimy zacząć myśleć o znaczeniu, narzędziach i metodach zapewniania bezpieczeństwa. Świat wokół nas zmienia się bardzo szybko co stawia nas przed wieloma problemami. Również rozwój technologiczny stwarza wyzwania, z którymi nie musieliśmy nigdy wcześniej się mierzyć.

Ewolucja bezpieczeństwa

Świat, w którym jest nam dane żyć zmienia się bardzo szybko. Zmiany te dotyczą niemalże każdej dziedziny życia człowieka. Na własne oczy możemy obserwować powstawanie nowych zagrożeń, których wcześniej nikt nie był w stanie przewidzieć. Wraz ze zmianą specyfiki zagrożeń, zmienia się pojęcie bezpieczeństwa.

¹ mgr Ewa Kościelniak jest doktorantką Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

Bezpieczeństwo nie posiada jednej definicji, tak więc od tego jak będziemy je tłumaczyć zależeć będzie, jak zaczniemy postrzegać zagrożenia. Aby przybliżyć istotę problemu, możemy podzielić bezpieczeństwo na dwa różne pojęcia:

- tradycyjne – wzór zimnowojenny;
- współczesne – powstające po okresie zimnowojennym.

Pojęcie bezpieczeństwa jako „tradycyjne” odnosi się do okresu zimnej wojny. Był to czas kiedy groźba globalnego konfliktu militarnego była realna. Miało to ogromny wpływ na stosunki międzynarodowe. W związku z tym rozumienie bezpieczeństwa musiało być wynikiem ogólnie panujących realiów. Życie w stanie ciągłego niepokoju zmuszało do myślenia, jak zapewnić sobie przetrwanie². Bezpieczeństwo istniało tylko w aspekcie politycznym i wojskowym, a jego zapewnienie skupiało się tylko na uniknięciu zagrożeń militarnych³.

Po okresie zimnej wojny oraz w kolejnych latach, definicja bezpieczeństwa zaczęła ewoluować. Nie odnosi się już ona tylko do państwa jako jednostki geopolitycznej oraz nie liczy się tylko zapewnienie przetrwania, ale ogólna kondycja społeczeństwa. Bezpieczeństwo coraz bardziej zaczęło dotyczyć takich aspektów jak: dobrobyt społeczeństwa, jego tożsamość, a także zapewnienie możliwości jego dalszego rozwoju. Bezpieczeństwo przybrało dwójaki wymiar. Z jednej strony mamy do czynienia z jego twardą, czyli militarną stroną, zaś z drugiej pojawia się bezpieczeństwo o miękki charakterze, opierające się na takich aspektach, jak: kultura, ekologia, technologia, demografia czy humanitarność. Ewolucja pojęcia bezpieczeństwa to przede wszystkim odejście od teorii państwa jako jedynego podmiotu zainteresowania i skupienie swojej uwagi na konkretnych grupach społecznych, zbiorowościach ludzkich, jednostkach czy też na całym systemie międzynarodowym⁴.

Bezpieczeństwo zaczęto definiować wielostronnie, co doskonale odzwierciedlają obecne realia i stosunki międzynarodowe. Powstające zagrożenia, które kiedyś nie były brane pod uwagę, zmuszają do zmian sposobu postrzegania świata. Skupienie się jedynie na bezpieczeństwie w jego tradycyjnym paradygmacie, spowodowałoby pominięcie szeregu istotnych aspektów i idących za nimi zagrożeń, co mogłoby doprowadzić do fatalnych w skutkach konsekwencji.

Zmianę w systemie prowadzenia konfliktów zauważył również Alvin Toffler, który w swoim opracowaniu zaprezentował koncepcję fal. Polegała ona na wyod-

² Zob. M. Madej, *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru*, Warszawa 2007, s. 23.

³ Zob. Ibidem, s. 25.

⁴ Zob. Ibidem, s. 27-28.

równaniu momentów w historii ludzkości, mających wpływ na ówczesny świat oraz sposób, w jaki toczyły się wówczas wojny. Koncepcja fal mówi o trzech płaszczyznach:

- fala agrarna,
- fala industrialna,
- fala informacyjna.

Pierwsza fala – agrarna, polegała na walce człowieka z człowiekiem, przy użyciu dostępnych im prostych narzędzi walki⁵. To okres powstawania przednowoczesnych społeczeństw. Ówczesne konflikty cechowały się ograniczeniami w technice, komunikacji, organizacji, logistyce czy administracji⁶. Druga fala, czyli industrialna to czas, kiedy postęp gospodarczy wpływał na kształt wojny, a wojna determinowała proces gospodarczy i wytwórczy. Konflikty w przeciwieństwie do tych z poprzedniej fali, cechowały się bardziej rozwiniętymi narzędziami, walki które zwiększały efektywność działań biorących udział w wojnie⁷. Trzecia fala – informacyjna to bazowanie na osiągnięciach drugiej fali połączonej z rozwojem technologicznym i informacyjnym. To okres, w którym podstawowym towarem mającym najlepszą wartość była informacja. Wzrosła popularność działań niemilitarnych i nieregularnych. Pojawiły się takie pojęcia jak: wojna hybrydowa i działania asymetryczne⁸.

Działania asymetryczne

Rozumienie pojęcia konfliktu zmieniło się na przestrzeni wielu lat. Podyktowane to zostało nowymi, niekonwencjonalnymi zdarzeniami mającymi miejsce w naszej rzeczywistości. Często w literaturze przedmiotu można spotkać się ze stwierdzeniem, że działania asymetryczne i wojna hybrydowa są znakiem naszych czasów. Zmiany pojmowania tych pojęć podyktowane są wieloma czynnikami. Znacząco wzrosła liczba konfliktów wewnętrzpaństwowych, w miejsce państw pojawiają się podmioty pozapaństwowe, następuje również zatarcie granic pomiędzy stanem

⁵ Zob. S. Koziej, *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa (skrypt internetowy)*, Warszawa 2010, s. 22; koziej.pl/materiały-dydaktyczne, 6.04.2016.

⁶ Zob. A. Toffler, H. Toffler, *Wojna i antywojna. Jak przetrwać na progu XXI wieku?*, Poznań 2006, s. 41-44.

⁷ Zob. Ibidem, s. 46-51.

⁸ Zob. Ibidem, s. 75-80.

wojny a stanem pokoju czy pomiędzy żołnierzami a osobami cywilnymi⁹. W literaturze przedmiotu odnajdujemy powody wyżej wymienionych zmian¹⁰:

- zakończenie zimniej wojny,
- zakończenie procesu dekolonizacji i wojen postkolonialnych,
- militaryzację ludności cywilnej.

Zakończenie zimniej wojny oddaliło widmo globalnego konfliktu. Skutkowało też zaprzestaniem prowadzenia rozlicznych konfliktów między światem zachodnim a wschodnim. Zakończenie procesu dekolonizacji i wojen postkolonialnych również okazało się początkiem końca konfliktów prowadzonych w celu uzyskania niezależności. Natomiast militaryzacja ludności cywilnej doprowadziło do zjawiska wcześniej niespotykanego, czyli pojawienia się podmiotów pozapaństwowych, które walczą o swoją tożsamość religijną, etniczną i narodową.

Zmiany, te doprowadziły do przeobrażenia hierarchii zagrożeń. Wzrosła liczba potencjalnych ich źródeł których wcześniej nie brano pod uwagę. Aby przedstawić specyfikę i charakter obecnych konfliktów zostały wprowadzone nowe pojęcia tj.: „hybrydowość” i „asymetria”. Złożoność tych pojęć jest tematem licznych dysput, które mają na celu przybliżenie ich znaczenia. Dynamicznie zmieniający się świat nie pozwala jasno i precyzyjnie określić granic, w których wyżej wymienione pojęcia znajdują swoje odzwierciedlenie.

Działania symetryczne to działania powszechnie znane i sprecyzowane w literaturze. Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa, definiuje działania symetryczne, jako: „formę działań bojowych prowadzonych przez siły zbrojne w myśl ogólnie przyjętych zasad prowadzenia walki zbrojnej”¹¹. W literaturze znajdujemy również takie wyjaśnienie pojęcia: „starcie zwartych formacji (...) w klasycznych warunkach podziału pola walki na strefę starcia i zaplecze”¹². Antonimem działań symetrycznych są działania asymetryczne. O ile symetria kojarzyć się może z pewnym ładem i stabilnością, o tyle asymetria jest jej całkowitym zaprzeczeniem. To co kryje się pod tym pojęciem nie jest ludzkości całkowicie

⁹ Zob. H. Welzer, *Wojny klimatyczne*, Warszawa 2010, s. 72-174; H. Münkler, *Wojny naszych czasów*, Kraków 2004, s. 97-153; K. Karolczak, *Terroryzm. Nowy paradygmat wojny w XXI wieku*, Warszawa 2010, s. 71-121.

¹⁰ Zob. R. Łoś, J. Reginia-Zacharski, *Współczesne konflikty zbrojne*, Warszawa 2010, s. 86-100.

¹¹ *Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 1994, s. 9.

¹² S. Koziej, *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993, s. 21.

obce. Wszelkie działania nieregularne, partyzanckie czy pozamilitarne są tym, co dzisiaj nazywamy działaniami asymetrycznymi.

„Działania nieregularne to przede wszystkim opór zbrojny na terenach okupowanych przez przeciwnika. Uczestniczą w nich nie tylko siły zbrojne. Główną treścią tych działań są działania partyzanckie”¹³. Określa się je również jako „świadomy wybór sposobu walki z przeciwnikiem w warunkach, gdy starcie regularne (frontalne) nie może być skuteczne, a może grozić zniszczeniem, rozbiciem wojsk. To także sposób prowadzenia walki zbrojnej polegający na unikaniu frontalnego starcia z przeciwnikiem mającym zdecydowaną przewagę, a dający szansę nawet wielokrotnie słabszym siłom na prowadzenie skutecznej walki przez uderzenia zaskoczenia w jego słabe miejsca”¹⁴. Natomiast „działania partyzanckie to forma nieregularnych działań bojowych prowadzonych przez siły rekrutujące się z miejscowej ludności lub rozbitych jednostek wojskowych przeciwko okupantowi bądź rodzimej władzy, a działania pozamilitarne oznaczają rodzaj działań prowadzonych przez formacje spoza wojska, niestosujące przemocy zbrojnej w dziedzinach: politycznej, gospodarczej, ekonomicznej i innych, zarówno w czasie pokoju, jak i wojny”¹⁵. Przytoczone definicje nakreślają ogólną problematykę, z jaką mamy do czynienia mówiąc o działaniach asymetrycznych. Jednak poza aspektem militarnym działania asymetryczne dotyczą również ludności cywilnej, czego dobrym przykładem może być np. problem nielegalnej imigracji.

Działania asymetryczne wymierzone są przeciwko zagrożeniom, których nie można w żaden sposób nazwać standardowymi. Możemy do nich zaliczyć:

- terroryzm międzynarodowy,
- transnarodową przestępczość zorganizowaną,
- użycie broni masowego rażenia przez podmioty pozapaństwowe,
- wrogie zastosowanie technologii informatycznych¹⁶.

Wymienione zagrożenia przedstawiają kim może być przeciwnik asymetryczny, a raczej kim na pewno nie jest. Jest to bardzo trudne do zdefiniowania, ponieważ przeciwnika asymetrycznego nie można precyzyjnie utożsamić z jakimś państwem. Skoro nie ma on swojej państwowej tożsamości, to tym samym nie podlega prawu międzynarodowemu, a co za tym idzie z prawnego punktu widzenia nie może być

¹³ Ibidem.

¹⁴ B. Balcerowicz, J. Marczak, J. Pawłowski, *Sposoby i rodzaje walki zbrojnej w obronie Polski*, Warszawa 1994, s. 71.

¹⁵ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, B. Balcerowicz, J. Pawłowski (red. nauk.), Warszawa 2002, s. 30.

¹⁶ M. Madej, *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa...*, op. cit., s. 133.

stroną konfliktu. W literaturze przedmiotu możemy znaleźć miano aktorów niepaństwowych (*non-state actors*). Mimo, że pojęcie aktor nasuwa na myśl jednostkę ludzką, nie są to konkretne osobowości, a organizacje ponadnarodowe nazywane również ponadpaństwowymi czy pozapaństwowymi¹⁷. Jak zostało wspomniane wcześniej, jeżeli przeciwnik asymetryczny nie jest podmiotem państwowym i tym samym nie podlega on prawu międzynarodowemu, nie może mieć terytorium i należeć do określonego społeczeństwa. Nie posiada tym samym jakichkolwiek struktur dowodzenia czy administracji państwowej. Walka z tego typu przeciwnikiem jest niezwykle trudna, gdyż podstawowym problemem staje się odróżnienie go od innych członków społeczeństwa, w jakim się znajduje. Przykładem takiego przeciwnika mogą być terroryści, którzy organizują zamachy bombowe na terenie Europy. W ostatnim czasie, na nasz kontynent przybyły setki tysięcy imigrantów poszukujących schronienia od swoich krajów, które ogarnęła wojna. Media przekazują niejednokrotnie informacje, iż wśród imigrantów przybywali do Europy również terroryści. Jak spośród tysięcy ludzi wyłowić tych niebezpiecznych? Zadanie wydaje się być niewykonalne, a skoro nie można przeciwnika poznać jak można z nim walczyć?

Typowe działania asymetryczne podejmowane w obliczu wyżej wymienionych zagrożeń polegają na¹⁸:

- wprowadzeniu zamieszania lub obezwładnieniu w wybranym czasie kluczowych elementów infrastruktury cywilnej lub wojskowej przeciwnika,
- uniemożliwieniu lub opóźnieniu przeciwnikowi rozwinięcia jego wojsk w okresie otwartego konfliktu,
- zrywaniu interoperacyjności w celu utrudnienia prowadzenia działań koalicyjnych,
- osłabieniu skuteczności wojskowej przeciwnika zwłaszcza przez ograniczenie możliwości użycia środków walki przed podjęciem działań bojowych lub w czasie ich prowadzenia,
- zwiększenie kosztów operacji w wymiarze politycznym przez nadmierne angażowanie zasobów ludzkich i materialnych,
- ograniczenie tempa prowadzonych działań,
- uniemożliwienie przeciwnikowi osiągnięcia przewagi informacyjnej,
- osłabienie poparcia politycznego udzielanego przez sojuszników.

¹⁷ Zob. E. Latoszek, M. Proczek, *Organizacje międzynarodowe. Zakożenia, cele, działalność*, Warszawa 2001, s. 27-57.

¹⁸ Zob. *Militarny Magazyn Specjalny „KOMANDOS”* nr 3/2002, s. 45.

W okresie po zimnowojennym, wrześniowe ataki w Stanach Zjednoczonych Ameryki zmusiły cały świat do zwrócenia uwagi na to, iż konflikty zaczynają drastycznie zmieniać swój charakter. Walka z zagrożeniami niestandardowymi, prowadzonymi przez podmioty ponadpaństwowe, została uznana za najpoważniejsze wyzwanie dla analityków zajmujących się nauką o bezpieczeństwie. Symbolem współczesnego terroryzmu stali się zamachowcy-samobójcy. To oni przeprowadzili zamachy 11 września 2001 r. i niemal codziennie wysadzają się na ulicach irackich i afgańskich miast. Z wojskowego punktu widzenia terrorysta-samobójca, czasami nazywany ludzką bombą, jest najbardziej skuteczną i precyzyjną bronią, która rozpatrywana tylko z punktu widzenia jej parametrów, gwarantujących niezwykłą celność, a przez to skuteczność ataku, jest i najprawdopodobniej długo jeszcze będzie przedmiotem marzeń dowódców wojskowych wszystkich szczebli. Ponadto jest to broń relatywnie tania.

Wydarzenia z 11 września 2001 r. były bez wątpienia aktem wojennym, bitwą w wojnie, w której potencjały zmagających się stron są niewspółmierne (19 terrorystów porwało cztery samoloty pasażerskie, które wykorzystano do samobójczych ataków na „Twin Towers” World Trade Center w Nowym Jorku i na Pentagon w Arlington w stanie Wirginia. Czwarty samolot nie osiągnął celu ataku i rozbił się pod Shanksville w stanie Pensylwania, gdyż pasażerowie walczyli z porwaczami. Zginęły 2973 osoby, w tym sześciu Polaków, bez wliczania 19 porwaczy i 26 osób nadal oficjalnie uznawanych za zaginione). Jedną stroną jest w niej światowe mocarstwo, wspierane przez całą swoją potęgę wojskową, gospodarczą i przewagę technologiczną. Strona przeciwna to organizacje pod względem formalnym niereprezentujące nikogo poza samym sobą, cieszące się jednak prawdopodobnie skrytym poparciem lub przynajmniej „życzliwą neutralnością” niektórych państw. Przy takiej dysproporcji sił szukanie rozstrzygnięcia w klasycznej konfrontacji zbrojnej toczony przez armie na polach bitew nie daje stronie słabszej nawet cienia nadziei na sukces. Nie mogąc wyrównać tej luki, „słabsi” zaczynają wojnę asymetryczną. Najlepszym przykładem tego typu konfliktu jest również druga wojna w Zatoce Perskiej¹⁹.

Jedną z najgroźniejszych organizacji terrorystycznych, która prowadzi działania asymetryczne jest Al-Kaida. Ma ona charakter globalnej i masowej sieci terrorystycznej, oraz jest silnie zakonspirowana i elitarna. Tworzą ją tysiące grup, gotowych do dokonania ataków terrorystycznych na rozkaz. Dysponuje ona zakonspirowanymi agentami, mogącymi uderzyć w każdym czasie i przy użyciu broni tradycyjnej, tj. materiałów wybuchowych bądź broni masowego rażenia, np. chemicznej czy

¹⁹ Zob. <http://rybitzky.salon24.pl/4592,terroryzm-jako-srodek-prowadzenia-wojny,10.04.2016>.

biologicznej, niewykluczone, że także jądrowej²⁰. Al-Kaidzie przypisuje się część lub wszystkie z ważniejszych współczesnych zamachów terrorystycznych, np. atak bombowy na World Trade Center i Pentagon (2001 r.), zamach na amerykańskich żołnierzy w Arabii Saudyjskiej (1996 r.), zamachy bombowe w Madrycie na stacji kolejowej Atocha (2004 r.)²¹, zamachy terrorystyczne w Paryżu (2014 r.) oraz wiele innych ataków, które doprowadziły do destabilizacji państw i zmieniły spojrzenie na pojmowanie i rozumienie bezpieczeństwa.

Problem wojny asymetrycznej (terroryzmu międzynarodowego) stał się poważny nie tylko w opinii specjalistów. O ile zamachy w USA mogły być dla przeciętnego Europejczyka abstrakcją, o tyle to co dzieje się u naszych sąsiadów jasno wskazuje, że problem dotyczy także nas, jak nigdy przedtem. Strach spowodowany groźbą zamachu powoli obezwładnia mieszkańców zachodniej części starego kontynentu.

Wojna hybrydowa

Szerszą definicją działań asymetrycznych jest pojęcie wojny hybrydowej. Choć używanie terminu wojna hybrydowa kojarzy się z wydarzeniami na Ukrainie, to historycy są zgodni odnośnie faktów, że elementy działań hybrydowych miały swoje miejsce już w przeszłości²². Uważa się również stosowanie tego pojęcia za zbędne, gdyż ludzkość od zawsze prowadziła konflikty wszystkimi dostępnymi środkami. Od wieków najważniejsze było osiągnięcie celu, bez względu na to, jakie kroki musiały zostać podjęte do jego realizacji²³. Jak określił to Jacek Reginia-Zacharski: „(...) konflikty zbrojne zawsze były w pewnym sensie „hybrydowe”, bądź mogły się nimi stać”²⁴.

Pojęcie hybrydowości pochodzi od łacińskiego słowa *hybrida*, co oznacza mieszańca, czyli postać powstałą ze skrzyżowania dwóch genetycznie różnych

²⁰ Zob. B. Hołyst, *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2009, s. 470.

²¹ Zob. R. Białoskórski, *Wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa w XXI wieku*, Warszawa 2010, s. 67-68.

²² Zob. W. Murray, P.R. Mansoor (red. nauk.), *Hybrid warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Cambridge 2012.

²³ Zob. D. Van Puyvelde, *Hybrid war: does it even exist?*, <http://www.nato.int/docu/Review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/EN/index.htm>

²⁴ J. Reginia-Zacharski, *Wojna w świecie współczesnym. Uczestnicy, cele, modele, teorie*, Łódź 2014, s. 303-304.

osobników, należących do różnych gatunków, odmian czy ras²⁵. W ujęciu militarnym hybrydowość oznacza zatem czynnik powstały przez zmieszanie cech lub elementów, które należą do różnych strukturalnie przedmiotów czy stanów. Takim wymieszaniem może być połączenie klasycznych konfliktów zbrojnych z wojnami „ponowoczesnymi” lub starć narodowych armii z konfliktami asymetrycznymi²⁶. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego w opracowaniu (Mini) Słownika BBN definiuje hybrydowość następująco: „Wojna hybrydowa [to] wojna łącząca w sobie jednocześnie różne możliwe środki i metody przemocy, w tym zwłaszcza zbrojne działania regularne i nieregularne, operacje w cyberprzestrzeni oraz działania ekonomiczne, psychologiczne, kampanie informacyjne (propaganda) itp.”²⁷.

Twórcami koncepcji wojny hybrydowej są Amerykanie, którzy wysnuli tego typu wnioski na bazie doświadczeń zdobytych w Afganistanie, Iraku oraz w wojnie z terroryzmem. Stworzenie tej koncepcji to próba wyjaśnienia zdarzeń mających miejsce w rzeczywistości²⁸. Przy wielu sporach dotyczących precyzyjnego rozwinięcia definicji wojny hybrydowej, naukowcy zgadzają się co do ich cechy wspólnej. Uczestnikami wojny hybrydowej są podmioty państwowe oraz inne (niesymetryczne), których działania nie zawsze są związane z płaszczyzną militarną²⁹.

Przykładem takich działań jest współczesna wojna cybernetyczna. Jest ona efektem zastosowania najnowszych osiągnięć nauki i techniki, a szczególnie elektroniki w sferze militarnej. To „bezkrwawa” agresja w wirtualnej rzeczywistości. Eksperti z Akademii Obrony Narodowej sformułowali definicję cyberterroryzmu w ujęciu węższym i szerszym. „W wąskim znaczeniu, cyberterroryzmem określili działalność terrorystyczną w systemach teleinformatycznych, ukierunkowaną na zniszczenie lub modyfikację danych w tych systemach, skutkującą ofiarami śmiertelnymi lub zniszczeniem mienia w znacznych rozmiarach. W szerszym znaczeniu, pojęcie cyberterroryzmu oznacza zaś wszelką działalność terrorystyczną związaną

²⁵ *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980, s. 290; por. Webster’s New World Dictionary, wyd. 2, Nowy Jork 1986, s. 687.

²⁶ Zob. M. Kaldor, *New & Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, Stanford University Press 2001, s. 5-10; J. Robb, *Brave New War. The Next Stage of Terrorism and the End of Globalization*, Hoboken 2007, s. 152-164.

²⁷ „(Mini) Słownik BBN: propozycje nowych terminów z dziedziny bezpieczeństwa”, <http://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstonarodowe/minislownik-bbn-propozy/6035,MINISLOWNIK-BBN-Propozycje-nowych-terminow-z-dziedziny-bezpieczenstwa.html>, 10.04.2016.

²⁸ Zob. A. Gruszcak, *Hybrydowość współczesnych wojen – analiza krytyczna*, [w:] *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, W. Sokała, B. Zapala (red. nauk.), Warszawa 2011, s. 11.

²⁹ Zob. J. Regina-Zacharski, *Wojna w świecie współczesnym...*, op. cit., s. 295-298.

z cyberprzestrzenią (systemami informatycznymi), włączając fizyczne ataki na systemy oraz aktywność propagandową³⁰.

Peter Flemming przypuszcza, że pojęcie cyberterrorysty będzie używane w znaczeniu pejoratywnym i uważane za „gorszą formę terroryzmu” ze względu na niezbadaną dokładnie naturę cyberterroryzmu. Niewątpliwie będzie używane w połączeniu z pojęciem „muzułmańskiego fundamentalisty”, czyniąc cyberterrorystę jeszcze większym zagrożeniem. Bez względu na charakter międzynarodowy, państwowy, lokalny czy polityczny, istota działań cyberterrorystycznych (będących kombinacją ataków terrorystycznych i technologii informatycznych) zawsze pozostaje niezmienną³¹.

Cechy wirtualnej wojny to³²:

- specyfika celów,
- ekspedycyjność,
- niewidzialność,
- „nieśmiertelność”,
- interwencyjność zbrojna,
- asymetryczność,
- dążenie do minimalizacji strat,
- masowe stosowanie broni precyzyjnej,
- preferowanie celów typowo wojskowych, a nie politycznych.

Przykładami wirtualnej wojny są m.in.:

- działania powietrzne w wojnie o Kosowo w 1999 r. – zastosowanie bomb JDAM, naprowadzanych na cel przy pomocy sygnałów GPS;
- rozpoznanie powietrzne terytorium Afganistanu (jesień 2001r.) – użycie bezzałogowych samolotów RQ-1 Predator, wyposażonych w pociski przeciwpancerne Hellfire, RQ-Global Hawk oraz samosterujących pocisków Tomahawk;
- kilkutygodniowa wojna w Iraku (marzec-kwiecień 2003 r.) – precyzyjne uderzenia na zasadnicze komponenty systemu kierowania państwem oraz środki przenoszenia broni masowego rażenia (BMR);
- 360 mln prób włamania się do systemów amerykańskiego ministerstwa obrony (2008 r.);

³⁰ W.M. Stankiewicz, *Cyberterroryzm jako zagrożenie asymetryczne współczesnego świata*, [w:] S. Wojciechowski, R. Fiedler, *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, Poznań 2009, s. 258.

³¹ Zob. Ibidem, s. 261.

³² Zob. Ibidem.

- kradzież m.in. planów amerykańskiej sieci elektrycznej oraz tajnej dokumentacji myśliwca V generacji o wartości 300 mld USA (2009 r.).

Konkluzja

Działania asymetryczne czy też wojny hybrydowe to nic innego jak używanie niekonwencjonalnych metod i środków tylko po to, aby zwiększyć efektywność swoich działań, co w rezultacie pozwala na osiągnięcie zakładanego celu. Niejednokrotnie jego osiągnięcie byłoby niemożliwe stosując zasady działań symetrycznych, ponieważ przy zbyt dużej dysproporcji sił i potencjału wojskowego słabsza strona konfliktu zwyczajnie nie miałaby szans. Tak więc działania asymetryczne przy zastosowaniu organizacji i myślenia odmiennego od przeciwnika z wykorzystaniem dzielących ich różnic dają szansę na odniesienie sukcesu. Szybki rozwój technologii czy globalizujący się świat to czynniki, które sprzyjają stosowaniu działań asymetrycznych i prowadzeniu wojen hybrydowych jednakże trzeba pamiętać, że w momencie prowadzenia działań asymetrycznych, korzyści wynikające z przewagi technologicznej czy też uzbrojenia są niewielkie. Należy zwrócić uwagę, że bardzo dużą rolę w efektywności prowadzenia działań asymetrycznych ma środowisko i społeczeństwo w jakim takie działania są prowadzone. O wiele trudniejsze byłoby przeprowadzenie wojny hybrydowej w społeczeństwie o silnych więzach, kierującym się patriotycznymi pobudkami aniżeli w społeczeństwie w którym takich cech nie odnajdziemy. Wszelkie ruchy, które działają na znanym sobie terytorium, które dla swych działań zdobyły aprobatę ludności cywilnej, które są głęboko przekonane o słuszności swojej misji są w stanie pokonać dużo lepiej wyposażone i liczniejsze wojska. Podmioty prowadzące działania asymetryczne czy wojny hybrydowe stawiają świat przed ogromnym wyzwaniem. Na nic bowiem zdają się uzbrojenie czy umiejętności i możliwości żołnierzy w obliczu walki z przeciwnikiem, którego ciężko zdefiniować. Bardzo trudno jest wykryć przeciwnika wtopionego w społeczeństwo, który w żaden sposób nie pokazuje, że jest zagrożeniem aż do momentu, w którym zaatakuje. Nie ułatwia sprawy fakt, że owe ataki coraz częściej są skierowane nie w obiekty czy cele wojskowe a w ludność cywilną, przy zastosowaniu niekonwencjonalnych metod. Ponadto dochodzą koszty walki z przeciwnikiem asymetrycznym. Wypowiedzenie im wojny może zużyć wszelkie przeznaczone na nią środki, z najgorszym jej rezultatem końcowym, ponieważ jest on największą niewiadomą XXI wieku. Jest on jak „płonące torfowisko”, raz wzniesiony pożar jest trudny do ugaszenia. W zakresie problematyki walki z terroryzmem, podobnie jak w stosunku do innych wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa, musi istnieć solidarność bezpieczeństwa,

czyli oparta na nadrzędnych wartościach praw człowieka konstruktywna zgodność stanowisk i działań międzynarodowych podmiotów bezpieczeństwa (państwowych, międzypaństwowych, niepaństwowych) na rzecz pokoju i stabilności międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa³³.

Bibliografia

1. *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, Sokała W., Zapała B. (red. nauk.), Warszawa 2011.
2. Balcerowicz B., Marczak J., Pawłowski J., *Sposoby i rodzaje walki zbrojnej w obronie Polski*, Warszawa 1994.
3. Białoskórski R., *Wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa w XXI wieku*, Warszawa 2010.
4. Hołyst B., *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2009.
5. *Hybrid warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, Murray W., Mansoor P.R. (red. nauk.), Cambridge 2012.
6. Kaldor M., *New & Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, Stanford University Press 2001.
7. Karolczak K., *Terroryzm. Nowy paradygmat wojny w XXI wieku*, Warszawa 2010.
8. Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993.
9. Latoszek E., Proczek M., *Organizacje międzynarodowe. Założenia, cele, działalność*, Warszawa 2001.
10. Łoś R., Reginia-Zacharski J., *Współczesne konflikty zbrojne*, Warszawa 2010.
11. Madej M., *Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru*, Warszawa 2007.
12. Münkler H., *Wojny naszych czasów*, Kraków 2004.
13. Reginia-Zacharski J., *Wojna w świecie współczesnym. Uczestnicy, cele, modele, teorie*, Łódź 2014.
14. Robb J., *Brave New War. The Next Stage of Terrorism and the End of Globalization*, Hoboken 2007.
15. *Słownik podstawowych terminów dotyczących bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 1994.
16. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Balcerowicz B., Pawłowski J. (red. nauk.), Warszawa 2002.
17. *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 1980.
18. Toffler A., Toffler H., *Wojna i antywojna. Jak przetrwać na progu XXI wieku?*, Poznań 2006.
19. *Webster's New World Dictionary*, wyd. 2, Nowy Jork 1986.
20. Welzer H., *Wojny klimatyczne*, Warszawa 2010.
21. Wojciechowski S., Fiedler R., *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, Poznań 2009.

³³ Zob. R. Białoskórski, *Wyzwania i zagrożenia...*, op. cit., s. 82.

Artykuły

1. Gruszczyk A., *Hybrydowość współczesnych wojen – analiza krytyczna*, [w:] *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, W. Sokała, B. Zapala (red. nauk.), Warszawa 2011.
2. Stankiewicz W.M., *Cyberterrorizm jako zagrożenie asymetryczne współczesnego świata*, [w:] Wojciechowski S., Fiedler R., *Zagrożenia asymetryczne współczesnego świata*, Poznań 2009.

Czasopisma

1. *Militarny Magazyn Specjalny „KOMANDOS”*, nr 3/2002.

Źródła internetowe

1. Koziej S., *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa (skrypt internetowy)*, Warszawa 2010, s. 22; koziej.pl/materialy–dydaktyczne
2. (Mini) Słownik BBN: propozycje nowych terminów z dziedziny bezpieczeństwa, http://www.bbn.gov.pl/pl/bezpieczenstwonarodowe/minislownik-bbn-propozy/6035,MINI_SLOWNIK-BBN-Propozycje-nowych-terminow-z-dziedziny-bezpieczenstwa.html
3. <http://rybitzky.salon24.pl/4592,terrorizm-jako-srodek-prowadzenia-wojny>
4. Puyvelde van D., *Hybrid war: does it even exist?*, <http://www.nato.int/docu/Review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/EN/index.htm>

Keywords: *hybridism, asymmetry, warfare, security, new war*

SUMMARY

In this paper the author wants to show the core aspects of hybridism of modern wars and of asymmetry in warfare. Those definitions sound as they are new but they already have had their place in history. The results of contemporary wars make us think of the means, instruments and methods of providing security. The world around us changes very quickly so it is necessary to face up to many problems. Also the technology development creates challenges which we haven't had before.